

אמנות

פסליו של דניאל כפרי מוצבים ברחבי הארץ, ומעולם לא הוצגו במוזיאון

מכריו של דניאל כפרי, שמת בשבוע שעבר, מתארים אדם מורכב, יצרי ובלתי מתפשר ביצירה כבאמונה, שלא זכה להכרה הממסדית הראויה

דניאל כפרי מרענן יצירה שיצר בשנות ה-70 צילום: אוריאל פרל / Keter Gall

לעקוב

נעמה ריבה

02 באפריל 2024

הפסל דניאל כפרי, שמת בשבוע שעבר בגיל 78, נולד בצ'כוסלובקיה — ובדרך נס נותר בחיים. במלחמת העולם השנייה הסתתרו הוריו, יוסף והדה קנפפלמכר, אצל איכר סלובקי שהוכר כחסיד אומות עולם. הם שהו בבור לאחסון תפוחי אדמה מתחת לרצפת העץ בביתו. בתחילת מאי 1945, כשהמלחמה התקרבה לסופה אך שחרורה של צ'כוסלובקיה התעכב, נאלצו ההורים לצאת מן המחבוא והגיעו לבית חולים בפאתי העיירה רוז'ומברוג. הם התחזו לסלובקים, וב-11 במאי יילדה את הדה מיילדת גרמנייה. "דניאל סיפר שאותה מיילדת אמרה לאמו בהמשך, שאם היתה יודעת שהוא יהודי — היא היתה הורגת אותו", מספר אוריאל פרל, בנה של אשתו השנייה של כפרי, טליה. כשהיה בן ארבע עלתה המשפחה לישראל. בסרט פרטי שהופק לפני כארבע שנים, סיפר כפרי שכבר אז ידע שיעסוק באמנות. "מילדות הייתי עושה דמויות, בונה פסלים, מצייר. אף פעם לא חשבתי לעשות משהו אחר". לאורך קריירה ארוכה יצר מאות עבודות — בהן פסלים

רבים המוצבים במקומות ציבוריים ברחבי הארץ כמו בתי החולים סורוקה ושיבא, מכון ויצמן, מטה המוסד ברמת השרון, נתב"ג ומלון הילטון טאבה.

הוא גדל בקריית מוצקין, ולאחר שירותו הצבאי למד בבצלאל, בין היתר אצל הצייר אברהם אופק שהפך לידידו. בבצלאל הכיר את אשתו הראשונה רות, ונולדו להם ארבעה ילדים. לאחר מלחמת יום כיפור החל יחד איתה תהליך של חזרה בתשובה ולאחר כמה שנים יצא בשאלה. לאחר כעשור שוב חזר בתשובה — הפעם לבדו. הוא התגרש מרות, עבר לגור בהתנחלות ביתר עילית ונישא לחוזרת בתשובה, טליה.

"שער האמונה", פסלו של כפרי המוצב בראש גן הפסגה ביפו העתיקה. כניסה לארץ ישראל צילום: י.ש.

"איש לוחט היה דניאל כפרי. סוער, דרמטי, אדם גדול-גוף שכולו נפש יוקדת ובלתי מתפשרת. היו לו אמונות שונות במהלך חייו, וביחס לכולן היה טוטאלי"

חוקר האמונות ד"ר גדעון עפרת

בתו, דורון כפרי דהן, פסלת ואמנית שמתגוררת היום בפרדס חנה, מספרת על התהפוכות בחי אביה: "הוא היה אאוטסיידר גם כחילוני וגם כדתי. כשהוא התחיל לפסל באבן בשנות ה-70 כמעט לא היו פסלים כאלה בארץ. זה היה מאוד מורכב פיזית וגם העלויות היו גבוהות, אבל הוא הצליח להתפרנס מזה". בעולם האמונות המקומי, היא אומרת, לעגו לו בשל הסגנון הפיגורטיבי של עבודתו, שנחשב מסחרי. על החזרה בתשובה של אביה היא מספרת: "אבא שלי היה בנאדם קיצוני. אחרי המלחמה הוא התחיל לחזור בתשובה, זה היה הדרגתי. למדנו בהתחלה במוסדות חינוך חילוניים, ואז הוא נכנס לעולם החרדי-ליטאי וגם שם היו מעברים חדים. הוא ניסה את כל הזרמים. אני למדתי ב'בית יעקב' והאחים שלי בישיבות ובחדר. אחי ואני החלטנו להתגייס, והובלנו את המשפחה לצאת בשאלה. גרנו בשכונת ימין משה בירושלים ועבורו זה היה רנסנס, חזרה לו המוזה.

הוא אף יצר פסל שנקרא 'נשיקת המוזה'. אחרי תקופה, כחלק מהחיפוש האינסופי שלו, הוא החליט שוב לחזור בתשובה — והתחיל תהליך של היפרדות מהמשפחה. הוא לא נכנס לאף לקאנון. הוא היה איש מאוד מורכב, לא ידע לתקשר. הכל היה שחור ולבן".

הדבר עצמו

בתקופה שכפרי קיים אורח חיים חילוני הוא יצר פסלי נשים חושניות, וכמה מהם נמצאים היום בגניזה ואולי ייתרמו. את "שער האמונה", אחד מפסליו המפורסמים ביותר שנמצא בראש גן הפסגה ביפו, יצר בשנים 1973–1975. הפסל הוא דמוי שער, בנוי כשני עמודים גבוהים ועליהם אבן עליונה שאורכה ארבעה מטרים. השער מייצג את שער הכניסה לארץ ישראל, בדומה למה שהיוותה יפו במשך שנים רבות, ומבטא את הבטחת הארץ לאבותינו אברהם, יצחק ויעקב.

כפרי בצעירותו. היה בחיפוש אינסופי צילום: אוריאל פרל

כפרי בעבודה על "שער האמונה", 1973-1975 צילום: אוריאל פרל

ב-1970 יצר כפרי פסל ברונזה של ראשו של דוד בן גוריון, המוצב כיום בפתח אולם מקבלי הפנים בנתב"ג. עם פתיחת טרמינל 3 בשנת 2004 הוצב במקום גם פסל ראשו של יצחק רבין, שדחף להקמת הטרמינל כראש ממשלה. ב-1994 יצר כפרי את הפסל "יונת שלום", שאותו העניק רבין לחוסיין מלך ירדן. עם חתימת הסכמי אברהם יצר כפרי גרסה מחודשת של הפסל, והעניק אותו למלך בחריין בארמונו במרץ 2022. עוד פסל מפורסם של כפרי הוא "דגל הדיו" באילת, על פי הצילום המפורסם של מיכה פרי מכיבוש העיר במלחמת העצמאות. באותו סרט הסביר שהבעיה שעמדה לנגד עיניו היתה איך להימנע מיצירת אנדרטה כוחנית, בניגוד לאנדרטאות רבות אחרות לזכר ניצחונות צבאיים. "בפנים שלהם ניסיתי להעביר את התמימות של הדור הזה. השמים משתקפים בחלקים הריקים של הדגל".

כפרי החזיק סטודיו בעיר קרארה שבאיטליה, שם המשיך לעבוד עד סוף חייו והותיר סקיצות רבות, בין היתר לאנדרטאות לזכר אירועי 7 באוקטובר. הוא גם יצר מעין עבודות יודיאקה, שמכר בגלריה בירושלים — אף שלא אהב את התיוג כאמן יודיאקה. "בישראל אם

אתה דתי אתה נחשב אמן יודיאקה לצערי הרב", אמר בסרט. "ככה מסתכלים על הדברים. זה דבר הזוי ואווילי. צריך להסתכל על הפסל, על הדבר עצמו. אם העבודה טובה או לא טובה. לשאול איזו איכות יש לעבודות". בשנה שעברה הוא יצר פסל של חנוכייה ענקית בבית"ר עילית מ-16 טונות של ברונזה ושיש ובגובה 5.7 מטרים.

פסלי יונת השלום שניתנו למלך ירדן צילום: אוריאל פרל

פסלו של כפרי בכיכר המנורה בביתר עילית צילום: אוריאל פרל / Keter Gall

"היינו כולנו חברים ותלמידים שנמשכנו יותר לפיסול וציור פיגורטיבי, בשונה מכל הרפי לביאים. הוא היה טיפוס טוטאלי. הוא היה פסל מדהים — באבן ובברונזה" האמן דודו גרשטיין

מספר אספנים מימנו את פועלו במשך השנים, ביניהם היזם והפילנתרופ ג'ק בלז, בכיר בקהילה היהודית בממפיס; ביל דוידסון שתרם את מגדל האשפוז בהדסה עין כרם ועל שמו קרוי מכון דוידסון; וגם שלדון אדלסון. "איש לוחט היה דניאל כפרי. סוער, דרמטי, אדם גדולגוף שכולו נפש יוקדת ובלתי מתפשרת באמונותיה", כתב עליו חוקר האמנות ד"ר גדעון עפרת בפוסט שהעלה. "היו לו לדניאל אמונות שונות במהלך חייו, וביחס לכולן היה טוטאלי. הוא היה יוצר בדיון שנאמן לאמת המקורית, קרי — המערכה המקומית נגד מגמות האמריקניזציה שעלו ופרחו במחוזותינו דאז". עוד כתב עפרת: "היה לו לדני כושר רישום פנומנלי, ששימש אותו בתבליטיו. רוצים לראות את דני כפרי באחד משיאיו? חפשו בשדה, בסמוך לגבעת המטוס שבדרום ירושלים, חמישה תבליטי אבן מ-1991, שמספרים את סיפור עלייתם של עולי אתיופיה".

מעט אמנים ישראלים הכירו את כפרי באופן אישי. אחד מהם הוא דודו גרשטיין שפגש אותו בתחילת שנות ה-70 דרך חברם המשותף אברהם אופק. "היינו כולנו חברים ותלמידים שנמשכנו יותר לפיסול

וציור פיגורטיבי, בשונה מכל הרפי לביאים", מספר גרשטיין. "דני נמשך יותר לפיסול אבל הוא גם היה רשם מצוין. הוא היה טיפוס טוטאלי. כשהחליט להיות חרדי זה היה עד הסוף. כשהוא היה חילוני זה היה עד הסוף. הוא היה פסל מדהים. גם באבן וגם בברונזה. היו לו יכולת פלסטיות מדהימות של נפחים".

פסלי רבין ובן גוריון המוצבים בנתב"ג צילום: Yucatan/Wikimedia

צילום: Gila Brand

"אבא היה אוטסיידר כחילוני וכדתי. כשהתחיל לפסל באבן בשנות ה-70 כמעט לא היו פסלים כאלה בארץ. העלויות היו גבוהות, אבל הוא הצליח להתפרנס מזה" בתו, דורון כפרי דהן

גרשטיין מתייחס לעובדה שכפרי מעולם לא הוצג באחד המוזיאונים בישראל: "אין חוזרים בתשובה במוזיאונים. הממסד לא מקבל אף אמן שעוסק בנושאים דתיים. הוא עשה מה שהוא אהב, ולמזלו היו לו אספנים שתמכו בו. לא ראיתי אמן מסחרי, הוא לא התחנף לאף אחד, אבל אף אוצר לא יסתכל על זה. כי זה כאילו לא בשדה וזה פסול. זה שהממסד לא מכיר אותו זו תעודת עניות לממסד. גם כאדם מאמין לא עניין אותו להסתובב בגלריות ומוזיאונים".

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל © כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ